

A FALU

A falu kulturális problémái

Irja: Nagy János

4

Fehér Vince, a Híd hetedik számában megjelent tanulmányában írja: „Elég volt a falvak anekdotázó modorban megírt ismeretéből”, mert az anekdotázó író egy-egy jóhangzású csattanó kedvéért, nagyon sokszor feláldozza parasztfigurája külső-belső jellemzésének igazi, reális alapvonalát. Olyan paraszttörténetet, mellyel a falusi ember lelkét akarjuk az olvasóval megismertetni, leghelyesebb úgy megírni, amint azokat az öreg bácsik mesélgetik, hogy az író maga lehetőleg háttérben maradjon. Önként adódik ebből, hogy az olyan író, aki nem érintkezik a néppel, ne is írjon népies történeteket, mert hiszen az íróasztalnál kiizzadt árvalányhajás legények úgy viszonylanak az élő falusihoz, mint a kirakatokban pompázó viasz hölgyek és papírmasé urak, az őket szemlélő járókelőkhöz.

*

A magyar falu egyik legjelentősebb kulturális tényezője a műkedvelő színpad. Muzslának 1926-tól 1932-ig két rendes műkedvelő társulata is volt, melyek felváltva rendeztek előadásokat: az egyik a tűzoltó-testület „Műkedvelő Gárdája”, a másik a „Muzslai Műkedvelő Ifjak” társasága. A két társulat természetesen versengett egymással s éveken keresztül folyó lelkes munkásságukkal igen magas színvonalra emelték a színjátszást. A „Mágnás Miskát” például, tizenkétszer adták Muzslán, kétszer Becskereken és kétszer Tordán. Azt hiszem, hogy ez minden dicséretnél többet mond. Ez volt azonban az egyetlen operett, mely igazán nagy sikert aratott s ezt valószínűleg annak köszönheti, hogy zenéje és meséje a népies motívumok valódi gyűjteménye. Egyébként a népszínmű minden tekintetben kedvezőbb hatást eredményezett mint az operett; míg ezeknek minden betétjét azóta is éneкли a nép, addig az operettek egyetlen daltörödéke sem tudott megmaradni a muzslaiak emlékezetében. Jellemző még a muzslai műkedvelők népszerűségére, hogy az egész környék falvai szerették és pártolták őket. Sokat nevettek annak idején a lukácsi kisbírón, aki a derék műkedvelőknek, amikor a „Vén bakancsos” előadását dobolta, a

következő hangzatos nevet adományozta: *a muzslai tűztestület cirkusz köztársasága*.¹

*

A másik igen fontos tényező, a kölcsönkönyvtár. A városi azt hihetné, hogy az érzelgős, szentimentális kalandor és ponyvaregények lehetnek a falusi könyvtár legkapósabb könyvei. Menyire csodálkozna az így gondolkozó, ha betekintést nyerne a könyvtárak munkájába: míg a mindenféle limonádé és ponyva érintetlenül hever, addig Jókait, Gárdonyit, Mikszáthot és Szabó Dezsőt kézről-kézre adják az olvasók.

A tárgyhoz tartozik még, hogy megemlékezzek a lapkiadásról és a lapterjesztésről falun. Kétségtelen, hogy ma a Becskereken megjelenő „Friss Ujság” c. heti lapot tartják a legtöbben. Valószínű, hogy a lap szerkesztősege meg van győződve, hogy sikerült eltalálnia a falusi olvasók szája ízét, pedig ha egyszer kijönnének, hallanának a szerkesztő urak szinte szívbőlfakadó kritikát lapjukról mely népszerűségét nem annyira nagyszerű szerkesztésének, mint olcsóságának köszönheti, mely megengedi, hogy a legszegényebb, olvasgatni szerető ember is megrendelhesse.

Kitűnő tervnek ígérkezik a „Munka” új, a falu számára írt melléklete a „Falu kultúrája”. Sajnos a szerkesztő itt sem találta el egészen a kellő anyagot és modort. Nem tételezhető pl. fel, hogy a gazdákat érdekelné, hogy hány betűje van a kínai írógépnak. Az igazi falusi sajtóorgánumnak valahol a „Friss Ujság” és a „Falu kultúrája” között kellene állania.

*

A háború óta a különböző vallási szekták vallósággal ijesztő méretekben hódítanak tért a falvakban. Lélektanilag talán megérthető, hogy a háború és a válság sújtotta nép vakon hisz a nagyszájú és bőbeszédű hivatásos szónokoknak, gazdaságilag azonban hajmeresztő az a kár, amit a tizedszedő vándorkolportörök okoznak, akik az anyagilag amúgyis gyengélábon álló falvaknak megadták a kegyelemdöfést. A különböző szekták annyira elszaporodtak, hogy nevüket sem lehet számon tartani: a szektáriánusok „szent könyveinek” az árusítása pedig kitűnő üzletnek bizonyult.

Nálunk is nap-nap után vonulnak el ilyen élelmes „apostolok” akik egy-egy ilyen „szent könyvért” 150—200 dinárt kérnek. Muzslán nem tudott a szektáriánizmus lábra kapni, de a szomszédos Tomasovác kisközség sanyarú szegénységben élő adventista lakói, az elmúlt évben harmincezer dinárt költöttek ilyen, minden tekintetben kétes értékű irodalomra.

Ha átgondoljuk, hogy 50 dinárért bármelyik magyar remekművet meg lehet venni, tisztán látjuk, hogy helyes szervezés mellett, igen sokan juthatnának kenyérkeresethez s emellett a kultúrának is szolgálatot tehetnének; Ha valamelyik, a nép számára

¹ Itt kell megemlítenem, hogy Muzslán helyi szerzők darabjait is játszották, melyek közül D. Bodó Mátvás „Az örült” c. vígjátékát, később ki is adták.

szerkesztett lap, pl. a „Falukultúra”, hetenként hozna könyvismertetőket s azután az ismertetett könyvekből eladási célra küldene az egyes gazdaköröknek, megvagyok róla győződve, hogy az eredmény nem maradna el. A könyvrovat szerkesztőjének természetesen ismernie kellene a falusi olvasók szükségleteit és ízlését, mert ha az olvasók nem azt kapnák amit vártak, könnyen megbukhatna az egész mozgalom.

Szeretnénk, ha cikkünk felhívna e tervre azok figyelmét, akiknek egy ilyen vállalkozás megvalósítása módjukban áll.

*

Szeretnénk, ha ez a tanulmány másokat is munkára készítene és a „falukultúra” rovata állandóan hozná a különböző falvak ismertetését. Fontos volna ez azért, mert ez az út, mely a kölcsönös ismertetéshez vezet: akit pedig igazán ismerünk, azt könnyen megszerethetjük. Ilyen utakon talán eljuthatnánk a falu és a város közeledésének az unalmasságig ismételt problémájához, mely soha sem volt aktuálisabb mint éppen ma.

A közöny, a szegénység és zsugoriság szövetsége

Nálunk, a volt Vajdaság területén már szinte közmondássá vált az, hogy itt nem lehet indítani semmiféle irodalmi vagy más művészeti, kulturális mozgalmat, mert minden menthetetlenül belefullad a „bácskai közönybe.” Írók, szerkesztők, képzőművészek és a színpad szerelmesei vérfagyasztó történeteket tudnak mesélni a hírhedt közöny megnyilvánulásáról. A közönhöz járul még a szegénység, — a jobb módúnál a zsugoriság és ez a három különböző emberi tulajdonság — a közöny, szegénység, zsugoriság — bizony nagyon erős véd- és dacsövetséget alkot a művelődés ellen. Azonban...

Azonban vessünk már egyszer véget annak a kedv- és erőlködtető balhitnek, hogy nálunk a közöny miatt semmiféle irodalmi vagy művészeti és más kultúrmozgalmat nem lehet kezdeni. Mert a vajdasági magyarság is szereti a szépirodalmat, a színházat, a zenét és — a képzőművészetet. — Sajnos, nem olyan nagy mértékben, mint a nyugateurópai országok népei — vagy akár az erdélyi magyarság is, amely sokkal mélyebbre eresztett gyökerű kultúrával rendelkezik, de mégis, érdeklődést tanúsít a magasabb eszmei értékek iránt is. Azonban jegyezzük jól meg, hogy csak a jó irodalmi és művészeti termékek iránt van a közönségben érdeklődés. A dilettáns termékek hidegen hagyják a közönséget és ami még ennél is rosszabb — elriasztják az igazán jó produktumtól.

Lássunk tisztán. A Vajdaság teljesen földművelő vidék, ahol a lakosság között az írástudatlanság még mindig jelentős százalékot